

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Life and works of Hafiz Shirazi

شمس الدین محمد ملقب به خواجه حافظ شیرازی و مشهور به لسان الغیب از مشهورترین شعرای تاریخ ایران زمین است که در حدود سال 726 ه.ق در شهر شیراز به دنیا آمد است. حافظ از شاعران پارسی‌زبان در قرن هشتم هجری بود. او را از بزرگ‌ترین غزل‌سرای این زبان برشمرده‌اند. برخی گفته‌اند وجه تخلص و شهرت او به حافظ، آن است که او، حافظ قرآن بوده و بسیاری از ابیات او ترجمان مفاهیم قرآنی است. حافظ‌شناسان مذهب حافظ را شافعی دانسته‌اند ولی در عین حال با استناد به برخی ابیات دیوانش، بر گرایش و علاقه او به اهل بیت تاکید کرده‌اند.

نام پدرش حافظ بهاء‌الدین بوده که در دوره سلطنت اتابکان فارس از اصفهان به شیراز مهاجرت کرده است. شمس الدین از دوران طفولیت به مکتب و مدرسه رفت و به یادگیری علوم نزد علما و فضیله زادگاهش پرداخت. او در دوران جوانی بر تمام علوم مذهبی و ادبی تسلط یافت و قرآن را حفظ نمود و در دهه بیست زندگی به یکی از مشاهیر علم و ادب دیار خود تبدیل شد و به خاطر حفظ بودن قرآن تخلص حافظ را برگزید. در دوران جوانی حافظ سلسله محلی اتابکان فارس افول و این ایالات مهم به تصرف خاندان اینجو در آمده بود. حافظ مورد توجه و امرای اینجو قرار گرفت و نزد شاه شیخ جمال الدین ابواسحاق حاکم فارس جایگاه والایی داشت.

حافظ یک بار ازدواج کرد و او تنها یک فرزند داشت که او هم در دوران جوانی در راه سفر نیمه کاره به هند همراه پدرش، فوت کرد. حافظ پس از درگذشت همسرش دیگر ازدواج نکرد. شیخ حافظ شیرازی در جوانی در نانوائی کار می کرد و نان را به منطقه ثروتمندترین شهر می رساند. گروهی نام همسر حافظ را شاخ نبات و گروهی دیگر بر این اعتقاد هستند که نام همسر حافظ، نسرين بوده و حافظ شیرین زبانی معشوقش را به شاخ نبات تشبیه کرده است.

حافظ شیرازی را چیره دست ترین غزل سرای زبان فارسی می دانند. نوآوری اصلی حافظ در تک بیت های درخشان، مستقل و خوش مضمون است که سروده است. موضوع غزل وصف معشوق، می، و مغالزه است و غزل سرایی را باید هنری دانست ادبی، که درخور سرود و غنا و ترانه پردازی است. با آنکه حافظ غزل عارفانه مولانا و غزل عاشقانه سعدی را پیوند زده، نوآوری اصلی او در تک بیت های درخشان، مستقل، و خوش مضمون فراوانی است که سروده است. استقلال که حافظ از این راه به غزل داده به میزان زیادی از ساختار سوره های قرآن تأثیر گرفته است، که آن را انقلابی در آفرینش اینگونه شعر دانسته اند.

شهرت حافظ سبب دعوتش از سوی حاکمان سرزمین های دور و نزدیک شده بود. برخی اشعارش اشاره به آرزوی خودش برای سفر به جاهایی مانند عراق و یزد دارند و از همین جا می توان سفرش به یزد و اصفهان را احتمال داد. در غزلی با مطلع «ای فروغ ماه حسن از روی رخشان شما / آب روی خوبی از چاه زرخدان شما» اشاراتی است که از خدا خاک بوسی ایوان شاه یحیی مظفری، امیر یزد را خواهان است؛ بیت «شاه هرموزم ندید و بی سخن صد لطف کرد / شاه یزدم دید و مدحش گفتم و هیچم نداد» این برداشت را به دست می دهد که به یزد سفر کرده اما از سوی امیر یزد مورد لطف واقع نشده و از همین رو دلش از زندان سکندر گرفته و برای غربتش در یزد اشک ریخته و آرزو می کند به شیراز بازگردد

سال وفات حافظ ۷۹۲ق است. او را در کت شیراز یا مصلاهی آن شهر دفن کردند و ۶۳ سال بعد عمارتی بر آن ساخته شد. آرامگاه کنونی او در سال ۱۳۱۶ش ساخته شده و به نام حافظیه معروف است. در تقویم رسمی ایران روز 20 مهر با نام روز بزرگداشت حافظ شیرازی انتخاب شده است. در این روز در آرامگاه حافظیه مراسمی با حضور پژوهشگران و محققان ایرانی و خارجی برگزار می گردد.